

MATEMATICA ÎN VIAȚA MEA

Alexandru ȘUBĂ, dr. hab., prof. univ.

Institutul de Matematică și Informatică al AȘM

Abstract. Articolul conține discursul autorului la ședința lărgită a Senatului Universității de Stat din Tiraspol din 28 aprilie 2015, când a avut loc înmânarea diplomei și atributelor de Doctor Honoris Causa.

Stimate Domnule Rector, stimați Membri ai Senatului, Onorată asistență!

Honoris causa este o locuțiune în latină, adică un grup de cuvinte cu sens unitar, și care înseamnă „datorită meritelor” și se referă atât la meritele profesionale, cât și la buna reputație. Când aceste cuvinte mi se atribuie mie, parcă ceva mă furnică. Mi se par mai potrivite vorbele lui Ion Creangă “ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de huma insuflețită din Dănceni, care nici frumos până la douazeci de ani, nici cuminte până la treizeci și nici măcar bogat până la patruzeci nu m-am facut...”

Mă trag din satul Dănceni, raionul Ialoveni, sat cu oameni gospodari, femei harnice și fete frumoase. Și acum mă întreb, ce-am căutat eu în 1985 la Пятый Тираспольский симпозиум по топологии и ее приложениям, organizat de Universitatea Dumneavoastră, ca s-o întâlnesc la Tiraspol pe viitoarea mea soție. Până astăzi încă n-am ajuns cu ea la un numitor comun, cine și cui i-a stricat viața. Dacă eu mai zic că glumesc, Dumneaei spune că nu-i arde de glume. Și mă întreb: să fie oare matematicienii atât de stricăcioși? Deci, cum a-ți sesizat, chiar de la începuturi mă leagă de UST amintiri plăcute.

Se spune, că fiecare om se naște cu steaua sa. Tare mai dorea mama să fim învățați. Fiind mezin, și fiindcă surorile mele la școală trăgeau mâța de coadă și schimbau cartea cu clubul, mare speranțe î-și puneau părinții în mine, mai ales, că mare scânceală făceam de nu-mi citeau surorile în glas temele lor de la școală. Urmăreau sărmanii părinți cu mare interes la orice semn de înțelepciune din partea mea. Mai apoi, de la ei am auzit, precum, pe când eram destul de mic mă luase tata la niște prieteni de-ai lui în satul Ruseștii Noi. Se adunaseră în gărliciul unui beci destul de mare, a unui fost boier, naționalizat de sovietici. Ocupați cu vorba, și nu numai, nu observaseră când dispărusese. La un moment, săriră toți ca arși și alergară în beci, de spaimă să nu fi dezbătut cepurile de la butoaiile cu vin. Aceasta, nu-mi trecură prin mintea mea de copil. Ajunsesem cu numărul butoaielor la cel de-al doilea rând și mare a fost scâncitul când m-au luat de-acolo fără a termina numărul. Cine m-a învățat să număr, nu știu, precum nu țin minte nici acest episod. Așa vorbeau acasă. Perifrazând poetul, a-și spune „Din număr Doamne am apărut, în număr mă preface”.

Am avut parte de profesori buni de matematică. Este vorba de Ion Gheorgheșteanu, clasele V-VII, și Parascovia Tambură, clasele IX-X. Când dl Gheorgheșteanu ne întrebă la prima lecție de aritmetică care este cel mai mare număr, am sărit repede în picioare, să nu mi-o ia alții înainte, și am spus că acest număr este un sextilion, că așa mi-a spus vărul

Petrică care învăța la o școală din Hâncești și pentru copiii din Dănceni tot ce spunea el era purul adevăr. Imediat m-a contrazis Gheorgheșteanu, dar m-a luat la ochi de elev isteț și m-a împovărat cu multe exerciții și probleme de matematică. Parascovia Tambură a fost profesoara de matematică nu numai a mea, ci și a dlui profesor Mihail Popa, Doctor Honoris Causa și Dumnealui din 2013 a Universității de Stat din Tiraspol (cu sediul în Chișinău). Așa a conceput Providența ca să avem consecutiv aceeași profesoară de matematică și tot consecutiv să obținem acest titlu onorific. Mă adresez îndeosebi studenților, viitorii pedagogi: nu stingeți licăritul din ochii elevilor, ci alimentați-l cu noi cunoștințe, și răsplata morală vă va fi mare. La discursurile academice ale ilustrului matematician și fizician francez Simeon-Denis Poisson (1781-1840) asista într-o bancă din urmă un bătrânel, însurit de ani. La terminarea lecțiilor lui Poisson, mereu se lăuda celor din jur: „am spus eu că dintr-un Poisson mic o să crească un Poisson mare”. I-a fost învățător la clasele primare și poisson din franceză înseamnă pește. Dragi studenți, vă rog frumos, ca pe viitor să umpleți Republica Moldova de Poissoni și toată lumea să vină să ne pescuiască înțelepciunea.

În anii de studenție, la ochi m-a luat academicianul Constantin Sibirschi, când i-am cerut să-i țin eu, în locul lui, a doua prelegere. Mi-a permis și totodată, m-a luat la ochi.

Colaborarea cu Universitatea de Stat din Tiraspol a început în anul 1991 fiind conducător științific al tezei de licență a dlui Dumitru Cozma. S-au scurs de-atunci 24 ani și nici n-am observat cât de mult a crescut timpul în urma mea. Am fost invitat în or. Tiraspol la susținerea tezei Dumnealui, dar ceva mă reținuse. De plecam, mă apuca acolo războiul de pe Nistru. Președintele Comisiei de Stat al examenelor de licență, profesorul Vasile Neagu arestat, și de eram și eu pe acolo i-ași fi ținut de urât în celulă.

Ce a urmat după război vă este bine cunoscut. Cât curaj a avut corpul profesoral al Universității Dumneavoastră ca să-și lase familiile și să schimbe casele din Tiraspol cu o cameră de cămin în Chișinău. Nici condițiile de lucru nu erau aici perfecte. Î-mi amintesc, unele momente de pe când aveam ore de matematică la Facultatea de Geografie care închiria o jumătate de etaj de pe Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, 200. Din lipsă de bani se întârzia cu plata chiriei și deseori patronii ne opreau iarna încălzirea și uneori, ne închideau și apa. Cu promoroacă pe bănci și fără apă, dar setoși de cunoștințe, lecțiile se petreceau și nimeni nu se plângea. Câte-odată, pentru a se încălzi cât de cât studenții, țineam cu ei orele la Universitatea de Stat din Moldova, unde căseau mâțele de cald. Tot acolo, în sezonul rece, ca în cel cald să revenim acasă, un grup de profesori, împreună cu unii studenți și masteranzi, formasem un seminar științific cu ședințe săptămânale. În cadrul lui crescuseră primii mei elevi. Mai târziu, ne uniram forțele cu dl profesor Mihail Popa în crearea unui singur seminar „Ecuatii diferențiale și algebre”, seminar ce lucrează ca ceasul și astăzi. Un susținător înflăcărat și însuflețitor al seminarelor științifice a fost și este dl academician Mitrofan Cioban care, de fapt, pentru merite deosebite a devenit

membru al seminarului „Ecuții diferențiale și algebre”. Este și asta o onoare, poate mai mică ca cea de Doctor Honoris Causa, dar tot e o cinste mare.

La început, nici nu conștientizasem ce roade poate să dea lucrul în seminare. La ședințele lui se studiau cărți și articole ce țineau de domeniul de interes și se expuneau unele rezultate de-ale noastre. Și, de la un moment, au început să apară tezele de doctorat ca ciupercile după ploaie. În mediu, s-au susținut mai mult de o teză pe an și când te gândești, că e vorba de matematică, unde, fără originalitate, imediat ești respins de comunitatea științifică internațională. Deși bogați în sărăcie, n-ași spune că membrii seminarului nostru nu sunt primblați prin lume. Nu mai vorbesc de Belarus, Rusia, România, Slovenia, Polonia, Franța. Dintre ei au ajuns chiar și în Canada și vara aceasta doi sunt așteptați pe două luni în China și susținuți financiar de Comunitatea Statelor Europene.

Până a avea ore la Universitatea din Tiraspol, așa modest cum sunt, mi se părea că mai bun pedagog ca mine nu există. Dar, degrabă am rămas rușinat de părerile mele. Mai buni profesori ca la UST n-am întâlnit. De la ei multe am învățat și eu. Atmosfera colegială de aici m-a făcut să mă simt nu ca acasă, cum spun alții, ci acasă. Din păcate, din rândurile noastre au plecat la cel de sus mulți pedagogi de excepție. Ași înșira multe nume într-o lacrimă, dar e prea dureroasă răscolirea bunei amintiri pentru mine și pentru voi. Să le aducem onorurile respective și să știți, că tot timpul, mai ales la cei 85 ani, Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul în Chișinău) a avut și are cu ce se mândri.

Deseori ne întrebăm, ce e Matematica ? Potrivit dicționarelor, matematica este știința care se ocupă cu studiul mărimilor, al relațiilor cantitative și al formelor spațiale (cu ajutorul raționamentului deductiv). Mai mult ca atât, aș spune că matematica este o lume aparte, o lume corectă în toate, o lume în care n-are loc minciuna și hoția, o lume unde se stă liber de vorbă cu infinitul. În biblie se scrie, că la început, Dumnezeu a creat cerurile și pământul. Observați, cerurile la plural. Iarăși ne adresăm la dicționar: Se spune că cerul este un spațiu cosmic nesfârșit în care se află aștrii. Atenție, spațiu nesfârșit. Prin urmare, după un cer, adică o infinitate, urmează o altă infinitate. Dumnezeu, de la începuturi, opera cu infinitul, așa cum operează matematicienii, deci aceștea sunt aleșii lui și destinați a purta crucea în lumea reală. Cu câtă amărăciune și ironie, câteodată, îi privim din lumea noastră ideală pe cei din lumea reală

Acolo, unde matematica era în prestigiu, se construiau piramide, clădiri zgârâe nori și se face rând la casele de bilete pentru a pleca pe alte planete. Dar acolo, unde se neglijează matematica, se calcă prin gropi, îngheață merele pe copaci și dispar banii din bănci. Și ne mai întrebăm, de ce suntem săraci ?

Aici, la Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul în Chișinău), mi s-au oferit condiții ideale de a mă realiza ca om și cercetător, pentru ce î-mi plec smerita frunte în fața Dumneavoastră și vă mulțumesc. La această Universitate sunt adevărați pedagogi și

oameni de știință în toate domeniile în care se pregătesc cadre. Cine ar putea să-și închipuie matematica în Republica Moldova fără academicianul Mitrofan Cioban, care este un promotor și susținător neobosit al tineretului cu scilipiri în matematică. Mi-i groază să mă gândesc, ce-am fi, de n-ar fi. Aproape un an în urmă, Domnul Rector, profesorul universitar Laurențiu Calmuțchi, î-mi spusese, că dacă la celelalte merite se va mai adăuga și susținerea cu succes a tezei de doctor habilitat a dlui Dumitru Cozma, atunci se poate pune problema de a-mi oferi distincția de astăzi. Zis și făcut, pentru ce îi mulțumesc. La fel, aduc sincere mulțumiri senatului Universității de Stat din Tiraspol pentru onoarea oferită prin acordarea Titlului de Doctor Honoris Causa. Multe am crezut și am visat pe lumea aceasta, dar la o zi ca cea de astăzi nici n-am crezut, nici n-am visat.

În încheiere, î-mi rămâne să vă spun, că așa de dragi cum mi-ați fost ieri, cum î-mi sunteți astăzi și cum î-mi veți mâine, chiar nu mi-ați fost niciodată. Mulțumesc tuturor celor prezenți, dorindu-vă la toți sănătate, succese și noi realizări în promovarea științei și învățământului spre binele societății noastre. Așa să ne ajute Dumnezeu.